

NEMZETI TÁRSALKODÓ.

Első félv.

Kolozsvár, Aprilis' 16kán, 1840.

16. szám

Tartalom: Tokai szüret 1839, (Hunnfi) 121. l. A' történet' országa, (Koronka József) 124. l. Fakimélő kemence, (-- e -- f.) 127. l. Literatúrai Jelentés, (Szerkesztőség) 128. l.

Tokai szüret 1839.

Kedves Barátom! Néked mint erdélyinek, 's különösen mint ősi alkotmányvédnek a' tokai szüretről egy pár sort írni eltökéltem magamban. Utazásiratok úgy is napi renden vannak, mi jele annak, hogy a' magyar is a' kandalló, puczik, 's pest' alól már valahára kiindult 's látni akar. — Mindenek előtt őszintén meg kell vallnom, hogy ezen levélíráshoz nem annyira barátság, mint a' Gyergyói Utazás' olvasása ösztönzött. Rakva gáttal Erdély látom; 's te is hiszem tudod; hej de itt Magyarországon is sok gát van ám! Engedj meg barátom, az ősi alkotmány' folyadékának tartom azon számtalan illy színű következményeket, mi szerint 1000-nek fogynaknia kell, hogy egy gazdagulhasson; még is, istenem! minden halotti beszéd tömve az elhunyt hazafi' köz jó szerelmével; ezért nagyon is helyeslem a' deák szertartású temetést. — Vizeitek ezer helyt átlánczolják, mi mai időben annyit tesz, hogy rakott útaitokat is minden mértföldre egy nyaktörő gáttal kössétek át; hisz azon domb' oldalára egy két földbirtokos szőlőt építhetne magának! De szőlünk már Tokajról, a' világhírű Tokajról Tokaj felé rakatlan úton indultam, mert itt ritkábbak a' rakott utak, mint hazatokban; de hála a' végtelen homoknak, azon esős időben haladhatni jobban; csak ugyan bőven találkozunk közbe közbe olly lapályos helyek, hol a' fene-

ketlen sár nyugodalmas szállással kínálja azt utazót. Útközben legérdekesebb hely Nyíregyháza, legszebben épült városa Szabolcs vármegyének. Mióta ez magát a' földes úri szolgálat alól megváltotta, sebes léptekkel halad eléfelé, szép épületek emelkednek, jó rend van a' városban, még jobb a' mezőn, melly számtalan tanyákra van osztva, egy tagban levén minden lakósnak földilletősége kiosztva. — Télben, a' nyárban népes tanyák megürülnek, mert Sz. Márton napon túl egy házörzön kívül a' tanyákon többnek laknia nem szabad. — A' ki a' tagos osztályt károsnak hirdeti, itt szerezhet magának tapasztalási bizonyítványokat. Nyíregyháza nevezetes még az egész Magyarországon drágaságáról híres nagy vendéglő; különös az, hogy most midőn a' járás kelés' akadályai elhárításáról gondolkodik a' világ; vasutak készülnek; a' trájánhid épülőben; a' vendéglők' czélszerűbb elrendeléséről hazánkban nem akarnak gondolkozni. A' legelkerülhetlenebb életcikelyek még egyedáruság, alatt nyögnek. A' bor-, pálinka-, húsmérés' jogát a' némeség kizárólag még magának, vagy jobban szólva a' zsidóságnak megtartotta. E' szemfűl nemzet ezen szabadítékából is kinyomta a' magyart, az egész tetemes kárára; mert míg a' földes úr, emelkedett borhúsmérés' zsidóhaszonbérének örvend, más felől kétszerezesen visszafizeti, ugyan annak, kitől azt nyerni gondolja. — A' zsidóság ennél fogva a' legkényelmesb birtoklásba tette magát;

icze, font, 's más apróság mértékek bővebben jövedelmeznek nekik, mint ásó, kapa, 's kasza jövedelmezne. Magyarországon utazni borzasztó a' vendéglők miatt: ha zsidó a' fogadós, rosszlat vagy semmit sem találsz, nem csak kényelmetre, de szükségedre valót sem; ha keresztény, kapsz valamit, de tizszeres árát fogod megfizetni. Tudd meg, hogy többnyire itt utadban nem vendégfogadók, de zsebvágók vesznek körül. Bár a' vármegyék, kik itt szinte mindenhatósággal bírnak, csak annyit tennének, hogy hatóságok alatti minden vendég fogadókat rászorítánák, árúczikkelyeik' meghatározott árának a' vendéglők előtt való kifüggesztésére. Hányszor fizeti egyik vendég ugyanazon cikkelynek két árát, mint a' másik; 's ebben nincs más orvosság mint az, hogy legfeljebb kikáromkodod magadat, mellyet a' vendégfogadós a' kapu' betevésekor jó ízűen nevet. Mostani utamban a' rakamazi vendéglőben egy külföldi utazóval találkozáván, szörnyen panaszt az itteni utazás' terheiről, rossz utakról, még rosszabb előfogatokról 's úgy látszott, szegény, elis volt ijesztve, mert tolvaj bandákról álmadozott, melyek hirszerint ezutáni útjában volnának. Lelkesítettem a' jámbort, de még is meg nem állhatam, hogy a' magyarországi zsvány beszélgetésben, a' háttal álló vendégfogadásra ne mutassak. Mentettem én hazánkat, törvényünket mindennel, de ő csak azt állította, hogy a' magyarban csak a' jó akarat (der gute Wille) hibázik. Beszélte szegény, hogy sárba akadva, feltartott pénzerszénye' műtogatásával kért az elhaladóktól segedelmét, de nem talált, 's a' magyar úrak bajusz, álszakáll 's cifra bundába huzódva, jó öt ló fogattal mosolyogva kerülték ki, mi úgy látszott, a' pénzes idegenben nagyon kedvetlen benyomást tett. Mondám én: „Nem magyar az úr látszik, mi nem bosszankodunk, hogy mások haladnak, 's mi maradunk; mi a' sárban is itthon vagyunk. Mindenütt jó, de legjobb még is itthon; magyar

példabeszéd. “ De menjünk már Tokajnak valahára. Rakamaztól fél órányira fekszik Tokaj egy gyönyörű kerek nagy hegynek aljában, melly a' sík földre, mint egy hódítólag bényúl ni látszik, gátat vetve a' Tisza' 's Bodrog' hulláminak, melly két víz itt egyesülve is nem bírt az égbe emelkedő sziklahegygyel. Tokaj mőredező kőszikla falak alatt épült, de még is legrosszabb kövezetű város az egész világon. Ha a' szekérrázás bizonyos betegségben orvosság, úgy felszólítom az illy nemű szenvedőket: méltóztassanak Tokajon keresztül kocsikázni, mert ott bizonyosan meggyógyúlnak; de hogy kocsijok egészségben maradjon, azért jót nem állok. A' tokaji Tiszánkon keresztül igen jó a' híd, 's a' ritkábbak közé tartozik az egész hazában; a' nagy töltés is Rakamaztól Tokajig jó karban van. Tokaj' 's több más hegyaljai, 's azon név alatt jövő 's érthető városok', mint Mád, Tarczal, Talya, Keresztúr 's a' t. épületei kőből rakvak, rendetlenek, 's szegénység néz ki belőlök — mert, fájdalom! a' tokaji szüretnek lement napja, zsidó kézben a' borkupeczség; borkereskedésről szó sincs. Egy hordó bort el nem adhatni zsidó factorok nélkül, kik adóval, vevővel osztznak minden hordó boron. Minden hegyaljai város tömve zsidóval, 's minden idegen borkereskedő vagy kupecz, legyen zsidó vagy keresztény, a' hazafi zsidók' hálóját ki nem kerülheti, 's mintha büvölve volnának, a' keresztény borkupeczek is tökéletesen a' helybeli zsidók' kalauzolása 's vezetése alatt állnak. Ezek természet szerint esztendő alatt minden haz' körülményeit, szükségeit jól tudják, 's kész prédára viszik velök egyetértő vendégeiket. Nem egyszer történt az már még, mind e' mellett is, hogy a' borvevők tetemesen rászédettek, tulajdon hitsorsú factoraik által. Illy gátfal lévén a' természet 's vásárló között, mi csuda, ha mind két részről legnagyobb bizalmatlanság uralkodik, 's a' factor úgy áll közből, mint a'

gyermekek gerenda hintáját, közepből nyomó; ki mind kettővel hintázik, a' más kettő közül pedig minél feljebb emelkedik az egyik, annál lejjebb földhöz lapul a' másik. Igen nagy akadály a' hegyaljai bor' szerencséjének az ottani uralkodó legnagyobb vigyázatlanság, miszerint az egész környékbe odavhordják szekerenként asszúszőlőjét, 's factor' zsidóknak, vagy más ahhoz értőknek eladva, ezer útakon 's forrálylyal, hegyaljai asszú helyett hátokon hordozva puttonokban házanként árulják, 's a' világon legnemesebb bor' készítésének ezer akadályokat csinálnak, 's önnön kezökkel gyilkolják magokat; mert a' külföldi kereskedő illy bizonytalanságba erészkedni nem méri, vagy ha némelyik bélepíti is, azt többé soha nem teszi, megköszönvén a' sok ezer forintot szerzett tapasztalást. Így az idén is a' hegyaljai asszúnak vékéja 18 — 20 fton is kelt váltóban, de az özönlő idegen asszú, melyeket a' kupczek 4 — 5 fton szedtek össze, ennek is lenyomták árát. Azt mondod, tudom, erre barátom: „Hát erről nem lehet tenni?” Azt felelem rá: „Nem!” — „Ki segítsen?” „A' vármegyék!” feleled: Hja barátom! A' vármegye szép testület 's mindenhatósággal bírhatna, de azt rendszerint az első viceispány, 's tisztyisélők vezérlik; ezeknek pedig mindig jó szüretjök van, 's más lássa, eviczkeljen a' hogy eviczkelhet. Éppen Zemplénben most készültek restauratoria, voltam én is tanuja a' hegyaljai városokban, több bor' mérő helyeknél a' választók' hazafi tivornyáinak. — Itt a' szó' teljes értelmében akózzák az érdemet. — Városi hatóság segítsen hát a' bajon! Az mincs! Nagyobb földes urak' kormányzóit tehetnének meg, de azok is magokon kezdik a' számítást. De ha el nem lehet is illó arán adni a' tokaji bort, közlöm veled legalább hogy hol terem? és mint készül? A' tokaji hegység a' természettől, úgy látszik, bortermésré alkottatott; messze minden havastól lenyúlik a' Tisza' 's Bodrog' össze sza-

adásához a' magyarországi térségbe. Számítsd ki már a' Tisza' esését eredetétől, a' Szamos' esését csak Kolozsvártól, mennyire lehet alább Tokaj Kolozsvárnál? — 's itt emelkednek gyönyörű domborodásokban, 's több helyt szomszédos nagyobb kisebb kupokban a' hegyaljai hegység, külalakjokkal mutatván, hogy ökalahai tűzokádás' maradványai. Ezen hegyek könnyen törhető, földdel vegyült kőrétegekkel borítvák. Micsoda fajta kövek lehetnek, meg hem' irhatom, mert bár, tudod, a' Természettudományban eminens voltam, de azért egy követ sem ismerek, mert soha sem nem tanították, sem nem tanultam. Elég ha esztendőig tanultam az utolsó feltámadás' 's jövő élet' körülményeit. — 'S mind e' mellett is bizonyosan kőrétegek borítják, 's hogy nemés-köveknek kell lenniök onnan gyanítom, mert a' legnemesebb bortöke honol bennök, 's a' csakány, kapavágásnak engednek mindenütt. Különös alakot adnak a' tokaji hegyeknek azon úgy nevezett garádicsok; melyek minden meredekebb hegyen fekvő szőlőt több osztalékra szaggatnak. Ezen garádicsok, egymásra szépen rakott két három lábnyi magas kőfalakkal a' rohanó földet és vizet tartóztatják fel. A' szüret rendszerint Simon Judakor kezdődik, mikor egész országból a' birtokosok, szomszéd helységekből a' szőlő szedők csoportonként tódulnak. A' birtokosok' multságára szolgál a' híres mádi szüreti bál, melly minden szüret' alatt kétszer, háromszor nagy készüléssel 's fényesen szokott tartatni. Az ifiak 's mulatni szeretők itt, kivált bő szüret' alkalmával, pompás élvezetekre számolhatnak, 's nem egyszerű történetek már messziről összejöttek között örökös szívalkuk. Tulságos volna tán említnem az itt ilyenkor áradozó különféle árusok' legioit, kik egész nap nyitogatják a' vendégek' ajtait, 's különféle nyelveken incselkednek a' szüretelők' erszénye után. A' szüretelés itt sokba kerül; egy szőlő szedő napszám 21 — 24 kr.

— A' tót fuvarosok tereh számra fizettének, miért a' hordókat, kádakat, hort, mustot ki's bészállítják, mi hasonlón sokra rug. Némelly tót fuvaros 200 forinttal 's többel is tér vissza egy tokaji szüretéről; igaz, hogy a' czélra alkalmas szekerekkel 's ügyességgel is bírnak. A' pinczék-ről teszek még egy szót; ezek sajátságosok. — Majd minden pincze rakott bolthajtás nélkül állsatik a' föld' gyomrában, nagy mélységre, mint egy hosszú farkas barlang. Az itteni köréteges föld' természete a' legjobb természetes bolthajtást adja; igaz, hogy a' pinczék nagyon keskenyek és alacsonyak; magas ember éri fövel tejeiket; szélességök másfél öl, honnan képzeltetni, hogy ott a' mi öblös hordóinknak szállás nem adathatnék. Az ottani gönczik 12—14 vedresek, 's ezeket ök hordóknak nevezik; 's illy hordókkal ültetik bé két sorral pinczéjüket. A' sorozatnak becesebb kezdetét a' csinált borok teszik, mellyek 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 puttonokra osztályoztatnak. Kinek kinek czéljától, kedvétől, 's kinézésitől függ csinált borait a' fennebbi osztályok' akarmellyikébe állítani. Ha p. o. négy puttonosokat akarok csinálni, minden hordóra számítok és vészek 4 putton vagy 4 nagy véka = 36 icze asszúszőlöt, 's azt vékánként egy kádban, három négy taposót állítva belé, a' legfainabb tésztává tapodtatom, mit rendszerint 3 taposó egy óra alatt szokott bévégezni, 's az így készült tésztát külön tiszta kádba rakom, mind addig mig minden asszúm a' fennebbi mód szerint ki nem tapostatik. Ekkor ha 8 véka kitaposott asszúm van, mi már most csak félannyi mennyiségű, minthogy a' taposás által felére száll az asszú — két hordó v. gönczi legjobb mustot rá fordítok, 's kavará lapáttal jól össze elegyítem és kavárom, ha 12 véka asszúm volt 3 hordót 's így tovább; a' kádat felkavarás 's összetörés után bétakarom 's nyugton hagyom 24 óráig, levezván azon idő alatt vagy kétszer a' felkerekedett és vetődött szőlőhajakat — 24 ó-

ra' elteltével, mikor rendszeren felszokta hányni a' must az asszúszőlő' haját, magját 's a' t. a. taposó zsákra merem, 's mint a' szőlőt szokás újból kitapostatom, mi természet szerint ekkor nékem igen sűrű anyagot ad, 's ezen mustot jól készített hordókra szűröm; a' mi a' meghatározott hordóba szaparodás miatt belé nem megy, azt tölteléknek egy kis átalagba teszem. — A' kitapodott maradékra, mi rendszerint szőlő haj, mag, újra mustot töltök, 's ebből lesz kitaposás után a' másolás vagy fordítás. — Különös az hogy Tokajban asszúbor készítésre ó hort soha nem használnak, mint teszik azt Erdélyben. Az így készült borokat pinczére rakják 's értékek osztályok szerint 50— 100— 120 pgő ft. — De ezen így készült borral maga szüzességében meg nem kínálhatlak addig édes barátom, mig a' tokaji heggy alatt haladó Tiszán érkezett gözösekkel leindulva Szegednél, veled Maroson jöttel össze nem találkozom, 's ha bár csak folyói által egyesült két testvér ország' boldogságáért a' világra szánt világhírű tokaji borbouteileak' ezeréből egy párt együtt ki nem üritünk. De mig a' lenne, mihelyt útaink járhatók lesznek, mi rendszerint nyár 's télközepén szokott megtörténni, töstint meglátogatlak; addig szeresd ^{barátodat} **Hunnit.**

A' történet' országa.

(Vége.)

„Minthogy még is útam engemet a' városon átvezet — közbeszakaszta felkiáltásomat a' történetországai — még egy kevésse kísérlek tégedet.“ Keresztül menék most vele a' városon, melly éppen készülő félben lelni látszék, és az elintézett utcákkal egy kisded Londont gyantata magáról. Követöm egy kérdést olvasás szememben; mellyre engemet megelőzőleg felele:

„Ezen várost, mely előtted kiterjed, egy gazdag speculatio, részvényes társaság épített a végre, hogy, új lakóival együtt, sors által ki játszodja.“

„A mennyire a' műveltség azt viheti — kiálték csudálkozva — nálunk sok és nagy nyereségnek hiszik, ha valaki egy házat, vagy ezt fél-érfő summát nyer, s' itt — itt ezen országban egész városokat, s' valaha talám egész tartományokat, lakóikkal együtt játszodnak ki!“

Tovább haladva az utcákon, távolról látánk egy nagy házra egy táblát kifüggesztve, mellyre ezen szók valának igen nagy betűkkel írva: A' házassági szerencse' lottéria-háza. — Mi az? — mondék én — jól olvásám-e? bizony kétkedem: — hiszen ti talám csak nem

„No! csak ki vele, felső világból leesett barátom, — mond ki! — Ti talám — mondani akarám — az emberi boldogság' két nevezetes védőtámaszaival, a' szeretettel és házassággal nem játszódtok?“

„Es miért ne? midőn egész országunk, egész miségünk, political lételünk egy játéktervre van alapítva? Én bizonyos utazóktól beszéltem hallottam, hogy ti oda fel, a' nélkül, hogy mint mi, kényszerítve volnátok, a' szeretettel s' asszonyok' boldogságavat éppen hasonlólag játszódtok' és a' szíveket, mint a' virágokat, megtörítetek; hogy ti szájjal és irással a' legszentebb biztósításokat adjátok, a' nélkül, hogy azokban többre gondolkoznátok, mint valamely időjárás' és egészségállapot' kérdezősködésben; hogy ti a' hivatleniséget, csábítást, és speculatio lelkeitek' önérdékü fordulatait egy galanterie nevü cselekedetmód' bő köpenyegivel fedezitek; hogy ti gyakran csak azért házasodtok, hogy az arany' bályványának, mint házatok' penates — isteneinek — egy áldozó oltárt állíthassatok; hogy ti a' ti szeretetőket arany vagy ezüst fonton méritek, és a' hölgy' becsit gyémántjai's gyön-

gyer' szerint határozátok — hogy — hogy — „Oh! elég barátom! — látom, hogy Ön ugyan jól értesítetett rólunk, és én hajlandó vagyok Önhöz Wallensteinnal így kiáltani vissza:

„Erspart euch aus dem Zeitungsblatt zu melden
Das, was wir, schaudernd, selber jüngst erlebt!“

Miután valamivel közelebb jövének a' házhoz, a' nőskedvűeknek egész sergeit látók ki s' bé lötni futni, forrongani, kik közül némelyek magok sorsczédolajokat már kibuzták, és vagy szép, vagy rút hölgyekkel haza siettek. — Sajnálám ez utolsókat, kiknek oly szerencsétlen sors jutott részökbe — „Nincsen ez egészen valami kellemesség' vegyülete nélkül — így okosíta engemet társam, a' történetember — mert mindennek szabadságában áll, bététele' díjául, jobbra vagy balra választani. — A' gazdagok rendszerint a' szépség' vedriből huznak, a' szegények a' másikkól, mellyben a' természetöl kedvezetlen hagyatott hölgygyel rendszerint nevezetes menyasszonyi ajándékok egybekötveték.“

„Ha! ha! né tova látok egyet csak egyedül jöni vissza: talám megbánta, hogy — hogy —

Éppen nem! — nézd meg csak jobban: egy nullaczédolát hoz a' keziben s' ebböl tudhatod, hogy ő a' házassági lottéria' által nemes és nemzetes becsületes nőtelenségi (aggastyáni) állapotra kárhoztatott.

Egy jó darab távolságra még tovább menénk, s' azonnal vigalmi hangzatok ütődének füleinkbe. Egy izletteljes, derültnyíltságu, koszorukkal ékesített terembe Terpsicorénak hódoltak, és én gyönyörködtem a' sebes keringési fordulatokkal csaknem repülő párokban. A' mi engemet csudára ragada, az vala, hogy minden dámák mozgásban valának, és egy is vigasztalatlán, vagy kedvetlenül, magánosan valamely szeglethen nem ült. — „Ah! — mondám megjegyzőleg kísérőmnek — ezt igen dicséretesnek találok, és ez valóban egy világított oldala Ö-

nők országának, hogy az ifjú férfivilág a' m ifjaink' kényelmességét és egoismusát nem ismeri, a' más nem' gyönyörűségire és felvidamítására olly nagylelkűdg tettegezz, és a' vigság oltarán arcza' verejtékiben áldozik.

„Tévelyegsz, barátom, ha ezt biszed. — monda a' történetember — az ifjú férfivilág a' teremtésnek minden égővezetei, és minden csilgázatai alatt egy hajszálig egymáshoz hasonló. Hogy ezen kedvetlen körülményen segítség eshessék (mellyről a' hölgyek által ezen ország' kormányához küldetett deputatio által felvilágosítás tétellett), a' mi egész országunkat uralkodva bíró és igazgató rendszerinti organismushoz — a' sorsjáték' használásához folyamodtak. Minden ifjú ember, ha a' huszadik évibe lépik, köteles a' gyönyörűség' vedriből egy sorsjegyet húzni, melly ötöt tánczossá, szinpadai hőssé, hangászmesterré, vagy szónokká határozza, 's ezen elhatároztatás ötöt a' 36 éves korig kötelezi; mert már ekkor — ha néki is úgy tetszik — a' bálteremből a' pipázó házba vagy a' játszóasztalhoz is elmehet; vagy pedig bétöltött kötelessége' tudása' érzetével a' kredenczasztal mellett magát jó szívvel láttathatja.“

„A' mi földünk — felkiálték egy különös ideától elfogódva — igen szereti az újításokat, 's azért, mihelyt honomban vissza mégyek, megpróbálom oda ezen dicséretes szokást béhozni. Tánczszenvedélyü leányvilágunk, melly most némelly felséges xx, zz táncz-hangászatot ülve kénytelen hallgatni, bizonyosan irántam hálával viseltetend, vagy nékem szíves érzetben egy obeliscust emelend.“

Igy észrevétetlen kérkezénk a' város' kapuja eleibe, midőn az én szíves barátságú kaulauzom elbucsuzék. — Minthogy az embernek, midőn álmodik, tulajdonképpen semmi szorgos foglalkozása nincsen, ennél fogva elkalandozék valami jól illatozó élőfak' sorai között lefelé, kíváncsilag az iránt, hogy ez, és képzelt-

ményem engemét hova vezetendnek; tovább sétélék a' sétahely' hosszában, melly egy nagy piacztér felé hajlék bé, hol az ország' lakóinak nagyon számos gyűlése' tolyongásában találám magamat, melly egy rengeteg nagy fekete urna körül nyűsgött és hullámozott, mellyből mindennek, ki melléje juthatott, egy sorsczédolat kellett húzni. — Sokáig nézém ezen nyűsgést és bolygást, a' nélkül, hogy ennyiből megtudhattam volna: mi történnék ott, minden jelenlévő úgy tűnván fel, mint maga magával nagyon foglaltos, minthogy semmi feleletet nem kaptam akár, melly kérdésemre is. Minden esetre egy nagyon fontos politicai vagy más polgári foglalkozási innepélynek kell annak lenni — gondolám magamban — melly az országlakósok' figyelmét olly annyira feszülten tartá; mert sokan nevető vagy mosolygó ábrázatvonásokkal, mások komoly, sőt éppen szomorú tekintettel jövének ki a' tolyongásból, a' sorsjegyet kezeikben merevedett pillantásokkal andalogva nézém. Végre megpillanték egy öreg embert, ki oldalaslag félre állva láttaték várni, míg a' tolyongás kevesednék. „Hát — mondék én — Ön nem igyekezik, amaz edényhez jutni, hogy azon kincsből, melly talán annak kebelében rejtezik, egy jókora részt nyerjen?“

Igen is kincs az, — felele az öreg — a' mit ezen komor külsőü edény rejt, kincs, melly a' boldogtalant boldogságra vezet, a' szenvedés, és nyomoruság' minden terhét a' görbédtt vállakról levészi, és a' bánattal törődött szívet enyhíti. Még is ősz hajszálaim kezesem, hogy részem nékem bizonyosan megtartva marad, és ha nem sietek is, czélotomat érendem.

Itt a' t. t. olvasóknak sub rosa meg kell vallanom azon gyengeséget; miszerint a' muzsák' fiai vagy párthívei sem sűketek a' vagyon' syrenhangjai iránt, hanem, mint a' polypusok, ők is mind a' száz karjaikat az után kinyújtják. — Tehát alig hallám az öregtől a' kincsek' defini-

nitioját, melyek ott osztatnának, és hogy ott mi módon tételnék a' legboldogtalanabb is legboldogabbá: legottan minden kitelhető finom förtélylyal a' tömött sergen keresztül tolakodtam.

Szerencsésen áthatván az emberhullámzaton, semmit sietőbben tenni nem igyekezém, mint a' sörsteljes urnába belé nyulni, minél fogva egy feketé kisdéd tekercset kihúzték, melyet rögtön az öregnek diadalvonásu ábrázattal megmutaték. „Micsoda ország van ezen sorsjegyben elrejtve?“ kérdém ötet.

„A' sirások' országa“ — monda ő igen hangtalanul.

A' megrettenéstől merevedve állék, és nézék szembe az öreggel.

„Sajnálak tégedet, szerencsétlen — monda ő — reám nézve kedvesebb lett volna az a' mi tégedet illy búteljessé fog tenni, mert az én óráim már megvagnak számlálva.“

„Mit teszen ezen beszéd?“ kedves öreg! jelentsd ki tisztában — mondék neki igen ingereltszerűleg.

Ki parancsolta vagy javasolta néked, hogy vakmérő kézzel azon vederbe nyúlj? — tud meg, hogy te a' halálsorsczédolat húztad ki.

Reszkető sietéssel szaggatám el a' szerencsétlen jelű papirosat, 's mintha csak egy szájból hallottam volna, kiáltá egyhangulag, 's rész szerint nevetve, a' körülem egybegyűlt sokaság: „Ez a' halál' kezibe esék.“

A' rettegésnek egy kiáltásával, — a' halál' kaszáját nyakcsigámon érezvén — a' földre bukám, 's azonban ..... felebredék háló házam' deszkázatján. — Az indulatos mozgás és fetrengés által, — akkori házi körülmény miatt egy kanapén hálva — fekhelyemből le estem vala: — a' fekete sors kelyett — oh szerencse! — egy más darab hanyódó papiros öszve szaggatva lévén a' kezemben. — Ennyi tanuság, ennyi eredmény, 's ennyi társalkodói lap készüle lottójátéki vágyódásomból. 'S midőn e' csekély iro-

mányt bévégezendő valék, eszembe jutának Marcus Manilius római költőnek a' fatúmról irt versei közül ezek:

„Quid tam sollicitis vitam consumimus annis?
Torquemurque metu caecaque cupidine rerum?
Aeternisque senes curis, cum quaerimus aevum,
Perdimus, et nullo votorum sine beati
Victuros agimus semper, nec vivimus unquam.
Materiam struimus nostrae per vota ruinae.
Nemo carere dato poterit, nec habere negatum,
Fortunamque suis invitam prendere votis,
Aut fugere instantem. Sors est sua cuique ferenda.“

Koronka József.

Fakimélő kemencze.

Erdős hazánk' szinte $\frac{2}{3}$ részében érzik már a' tüzi fa' szükít, 's a' helyett hogy új erdőket nevelnének, vagy legalább a' meglevőket kimélnék, ezeket évről évre pusztítják. A' gazdálkodásról, bár-annyiban hogy célirányos kemenczék által kimélnék, szó sincs; mert az eddig elő használt kemenczék nagyobb részint kevés sükert adtak. Illy körülményeink között, gondolom, nem lesz minden érdek nélküli a' következő közlés:

A' mult észteendőben Nisch Alajos, egy gazdasági 's több kisebb szerű gyár-erőműkészítő, Würtembergából hazánkba jött, 's több akadályok' legyőzése után Szebenben megtelepedett. Ezen tapasztalt gazda nálunk fájdalommal szemlélvén a' tüzelés miatti nagy fapusztulást, új hona iránti szeretetét azzal kívánja békibizonyítani: miszerint Würtembergából két, önnön mintája után öntött vas kemenczét hozatott, olly czélból, hogy azokhoz Ruszkbergen hasonlókat öntessen, 's velek hazánkban a' lehető legjutalmasabb áron mindenkinek szolgáljon.

Ezen kemenczét, mint a' kályhából rakottat, 4—5 minuta alatt elszedhetni, 's ismét öszve

rákhatni. Magassága $5\frac{1}{2}$, hossza 5, szélessége 1 lábnyi. Két fal közé tételve a' szobában külön helyet nem foglal. Alsó része főzni, felső sütni használtatik. Mindenik résznek két felé nyíló ajtaja van. Egy illy kemence hat font fával két, sőt három szobát is jól megmelegít, ha úgy van helyezve; e' mellett benne rövid idő alatt egy egész családnak 4—5 tal ételt készíthetni. Vagynak hozzá öntött vas fazakak tűzhelylyel, mellyet úgy hozzája alkalmazhatni, hogy azon egy tűzzel 30 kupa vizet 15 minuta alatt felforral; ajtaját és szelelőit bezárva azt minden további tűz nélkül fél nap is jó forrón tartja. Ezen kemenczében azon jó is van, hogy a' fapuztító cseléd, bár mint akarná, egyszerre 5—4 darabocská, arasznyi fánál többet fel nem rakhat. Ennek igazságáról már eddig elő több kétélték edők meggyőződtek ön látásuk után. Ha öntetése Ruszkbergen létésül: az első szállítvány? alkalmával az e'félék' kedvellőjít iránta tudósítani fogom.

Literaturai Jelentés.

Szebenben Hochmeister Márton' örökösei' betűivel és költségén megjelent, 's kolozsvári könyvtárosainknál is megszerezethetik: Ambrusii Simigiani notarii comit. Szolnok interior. Historia rerum ungaricarum et transsilvanicarum ab anno MCCCCXC usque MDCVI. Quatuor libris comprehensa. Nunc primum typis edita. Liber II. III, IV. Accuravit Josephus Benigni de Mildenberg, civis cibiniensis. Cibinii typis sumtibusque haerendum Mart. de Hochmeister. MDCCCXXX. 4r. 454 l. Ara 2 ft. 48 kr. pengőben.

Somogyi Ambrus 1490 től 1606ig terjedő historiáját négy Liber-re; ezeket több Caputok-

ra osztotta. Az I. Liber hasonlólag Szebenben és 4ed réthben még 1800ban kiadatott volt, Eder által készíttetvén el sajtó alá; minél fogva most, midőn már a' II. III. és IVik Liber is kikerült az alól; kinyomatva látjuk Somogyi' egész historiáját—de különbséggel: mert Eder az eredeti textus után caputoként critical jegyzeteket tett, ezekben egész okleveleket átkatott, s' néhol olly számokat, hogy azokkal jegyzetei sora itt ott többre telt, mint maga a' textus; Benigni úr ellenben jegyzetek nélkül adá nyomtatás alá a' három utolsó Libert; azért, mondja előszavai-ban, mivel Eder' jegyzeteit a' második Liber-hez a' magyar nemzeti Muzéumból nem szerezhettem meg, s' e' miatt saját jegyzeteit is, mellyeket a' harmadik és negyedik Liberhez készíttet, félre tette; egykor csakugyan mind Ederét mind magáét kiadandó: — miután tudnillik a' Muzéum' épülete felemelve; az ott jelenleg ládákba bérakott kéziratok új rendbe szedve, s' közöttök Eder' jegyzetei meg kaphatók — lesznek! Megérjük-e mi azon kort? nem tudjuk; azonban megvalljuk, részünkről az e' féle jegyzeteket több okokból nem a' legczélszerűebbeknek találjuk, s' ugyanazért nélkülözhetőeknek véljük. Eder a' azok' irásására maga idejében kétségkívül a' legalkalmasabbnak mutatkozott, s' még sem kielégítő az övéi is; részint, igen egyoldalúak, részint hiányosok és hibások is lévén, hihetőleg elegendő adat' fogyatkozása miatt; és Benigni úr e' tekintetben, úgy hiszszük, még olly kedvező állapotba sincs' helyezve, millyenbe vala Eder.

Egyébiránt Somogyi' munkája' kinyomatásával tetteleg meg van kísértve nálunk nem csak a' magyar és német, hanem a' latin historiai kűtfők' kiadása is; minő sikerrel? az idő megmutatandja. Történeti adatokat sajtó által nap fényre hozni, jelenleg Európa szerte divatban van; de azért, mert más országokban azok' kiadását szükségesnek érzik, ismerik és hathatósan elősegítik. Szívünkhől ohajtjuk, hogy hazánkban is úgy legyen.

Szerkesztőség.